

VINCZE DEZSŐ
VÁLOGATOTT VERSEI

Változatok esetén a versek itt közölt szövege tekintendő véglegesnek.

TARTALOM

ADVENT ELSŐ HETÉBEN
ISONZÓ, DOBERDÓ, NYÁRÁD
FEKETE GYÁSSZÁ VÁLT A HALVÁNY REMÉNY
ECSÉD HÍMES HATÁRÁBAN
ÉDESANYÁM SÍRJÁNÁL
CSAHOLTAK A KUTYÁK
N. N. FESTŐNŐ RAVATALÁNÁL
TÉL TOMBOL TARJÁNBAN
KOLIMAI KÖNNYCSEPP
AUSCHWITZ
E VAD HAVAZÁSBAN
TÉLI-TAVASZI DAL
ANAKREÓNHOZ
A BARBÁROK BETÖRÉSE
AZ ESZTERGOM FELÉ VÁGTATÓ BALASSI
SPINOZA
A VÁNDOR ÚJABB ÉJI DALA
KIS ÉJI VERS
NYEHLJUDOV ELÉGIÁJA
KÖLTEMÉNY EGY HÖLGYEMÉNYHEZ
PAUL VERLAINE VILLONOS NÉGY SORA
ADYRA GONDOLOK
A PERC-EMBERKÉK FÖLÖTT
SEMMI VÉSZ!
JIMI HENDRIX ÁLMA
PÁRIZS, Ó, PÁRIZS!
ROZSDÁLLÓ ŐSZ UTÁN
A CSAVARGÓ, SZERELMÉHEZ
BALATON-PARTI SZONETT
SZÉP ELMÚLÁS

ADVENT ELSŐ HETÉBEN

(Vas Károlyné Nagy Erzsébet élt 83 évet)

NAGYMAMÁM halott.
A fenyőfák remegve várják
a kivégzőosztagot.
Fekete karácsony jön,
százszorosan fekete,
szakadjon bár a hó:
az égbolt szemete.
NAGYMAMÁM halott,
s a fenyőfák remegve várják
a kivégzőosztagot.

1990

ISONZÓ, DOBERDÓ, NYÁRÁD

Ágh Istvánnak és Nagy Lászlónak

Vas Károly nagyapám
mintegy három évet húzott le
az Isonzó környéki lövészárkok labirintusában;
s oly sűrűn énekelte hajdanában-danában:
*Kimegyek a doberdói harctérre,
föltekintek a csillagos nagy égre.
Csillagos ég, merre van a magyar hazám,
merre sirat engem az édesanyám?
Hazafelé indulnék, de nem lehet,
idegen föld issza be a véretem.
Eltemetnek az erdei gyöngyvirágok,
elfelednek a nyárádi leányok. –*
Vas Károly nagyapám
úgy ismerte a gránát szaggatta Doberdó szikláit,
mint a nyárádi templomdombot,
szülőfalujának kismama-hasát.

FEKETE GYÁSSZÁ VÁLT A HALVÁNY REMÉNY

*„Diófából, sejehaj, diófából nem csinálnak koporsót,
a bakának, sejehaj, a bakának nem írnak búcsúztatót.
Ágyúgolyó lesz annak a búcsúztatója,
barna kislány, sejehaj, barna kislány lesz a megsiratója.”*
(Magyar népdal)

E megindító sorok ezerkilencszáznegyvenhárom
áprilisában íródtak:
*„...Kedves Néném, most pedig tudatom,
hogy virágvasárnap járt itt nálam
egy idevaló fiatalember,
aki állandóan együtt volt Lajossal, mióta kimentek.
Igen mély barátság szövődött köztük.
És ő elmondta, hogy január tizenkettedikén
megsebesült a férjem,
de utána még fölkelte,
pár lépésre feküdt egy kővé fagyott lótetem, a mellé bújta,
s ez a toponári fiatalember oda is szólt hozzá,
ám Lajos őneki nem válaszolt;
odamenni nem tudott a férjemhez,
mert az oroszok ekkor már kőhajításnyira voltak tőlük...
Kedves Néném, az a remény táplál,
hogy sebesülten talán fogságba került,
és a jó Isten majd hazasegíti hozzám Őt,
akit oly végtelen nagyon szeretek...”*
Nos, fekete gyásszá vált a halvány remény...
S Nagy Lajos,
anyai nagymamám testvéröccse ott nyugszik valahol,
messze-messze,
hol a Don óriáskígyó-teste
kanyarog.
Felesége – lánykori nevén Bajzik Ilona –
néhány év múltán,
hisz oly fiatal volt még,
újra férjhez ment...
Főntebb az ő leveléből idéztem,
melyet a Nyárádon élő nagymamámnak küldött
ezerkilencszáznegyvenhárom áprilisában.

ECSÉD HÍMES HATÁRÁBAN

(Ad notam: Kisfaludy Sándor)

Tóth Imre dédapám emlékére

Hajladozó hajnali fák
köszöntik a szép Napot;
ébredezik már a világ,
ám én régtől fönn vagyok.
Harmatgyöngyös a hűs határ,
ballagok a földeken,
sokat járt itt Tóth dédapám,
egykoron, a Meggyesen.
Ecséd hímes határában,
rózsálló Nap sugarában,
dédapámra gondolok;
és egy népdalt dúdolok...

ÉDESANYÁM SÍRJÁNÁL

Anyám, anyám, édesanyám,
most szenvedek csak igazán,
most szenvedek csak igazán.

Szörnyű bánat görnyeszt engem,
bódorgok csak csorgó szemmel:
szörnyű bánat görnyeszt engem.

Anyám, anyám, édesanyám,
nem viselsz már gondot reám,
nem viselhetsz gondot reám.

Mély a sírod, földje kemény,
drága anyám, nincsen remény:
mély a sírod, földje kemény.

Nyárád

CSAHOLTAK A KUTYÁK

Maczó Lászlónak

Csaholtak a kutyák,
és én fölébredtem,
sajnos, nem álmodom
azt, hogy árva lettem.

Bútórt a szívemből
kitépni nem lehet,
ott fog rozsdásodni,
mérgezve véremet.

Sír az út előttem,
báncódik az ösvény,
jó apám is elment
tizenötnek őszén.

2015

N. N. FESTŐNŐ RAVATALÁNÁL

*„...s szólt ajka, melyet mostan lepecsételt
a csönd...”*

(Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd)

Mint gyufát,
ha az ujjakig égett,
úgy dobta el életét,
mint álmot,
aki ébred...
Csönd pecsétje ajkán,
s meg sem is moccan az,
de legmélyebben azért
ördögös keze
hallgat.

TÉL TOMBOL TARJÁNBAN

Kojnok Nándor emlékének

Tél tombol Tarjában.
Szél szórja rám a szitok-havat.
(Pokolba kívánnak tán?)
Csecsemő sír a Meszes alatt.
S csilingel bennem egy emlék...
Ülök az élet-szánon.
S lám, dereng a másvilág fénye,
átsüt e havazáson.

Salgótarján

KOLIMAI KÖNNYCSEPP

Marina Cvetajevának

A könnyecsepp fagyott gyöngye
a múlt havára esik:
egy ember vagyok: ember,
aki emlékezik...

Magadan

AUSCHWITZ

Itt már nem segít az ima:

a gyűlölet hegyéről

zúdul a lavina...

Az úton fegyencek; a foguk vacog,

fagyott égbolthoz koccannak

fönt a csillagok.

E VAD HAVAZÁSBAN

Fodor Andrásnak

Valahogy nem sikerült
jófelé keverednem:
e vad havazásban battyogok.

Pilláim ráccsá csukom:
a szél
szemembe fújná a havat.

Cellámból nézek.

1986

TÉLI-TAVASZI DAL

Jégre rivall a Nap:

„Eredj!”

(Ő sem szíveli
a telet.)

Riadt hevében

bújik a hó.

Riadó,
növények,
riadó!

.....

S a virágzó mandulák,

látom, kiabálnak:

szirom-szavaik a vidám

levegőben szállnak,

szállnak, szállnak, szállnak...

S a szélben táncoló

lombok levelei

mámort lehelnek;

körülöttem

pajkosan sikongó

sugárrengeteg.

Jöhetnének lányok!

Szoknyájuk:

hamvas tulipán leple,

szél lebbenti föl,

s vágytól omlik

a földre.

ANAKREÓNHÓZ

Meghívnálak a pincénkbe,
a Vinczéék pincéjébe,
melynek falán nemespenész,
hordókban bor, s nem is kevés:
tengernyi, és csuda finom,
bukéja van, bizony, bizony.
Meghívnálak e pincébe,
Vinczééknek pincéjébe,
s cseverésznénk, iszogatnánk,
tünde nőket magasztalnánk!
Meghívnálak, kedves Mester,
ám tudom, hogy úgysem jössz el;
hü, nem jöhetsz, mert réges-rég
a Hádészban vagy rab-vendég.

Gyenesdiás, 1987

A BARBÁROK BETÖRÉSE

*„Mert éj lett, és a barbárok nem jöttek el.
S futárok érkeztek a limesek felől,
jelentve, hogy barbárok többé nincsenek.*

*»S most – vajon barbárok nélkül mi lesz velünk?
Ők mégiscsak megoldás voltak valahogy...«*

(Kavafisz: A barbárokra várva)

Majd reggel lett, és futárok érkeztek megint
a limesek felől,
s újabb barbár törzs feltűnését jelentik
e marcona fiúk.
Nos, ha úgy tetszett is egy kicsinyég,
hogy nincsenek többé barbárok,
immáron bizonyosság:
csak *azok* a barbárok nincsenek;
így hát bizakodhatunk ismét...
S a tegnapi hajcihő,
az sem tekinthető hiábavalónak,
de nem ám: próba volt,
hogy ma már flottul működjék minden.
Íme a császár el is indult a városkapu felé,
trónjával a hóna alatt, koronával a fején
(méltóképp készül fogadni fő emberüket);
a szenátus tagjai pedig mind a fórumra sietnek.
Ja, és a két konzul is, no meg a prétorok persze,
kik a barbárok elbűvölése végett
ma is olyan díszekben pompáznak,
hogy a Nap rájuk emelé szalmakalapját...
És nini, már meg is jelent az első barbár
(mögötte a végeláthatatlan had),
s császárunk kezéből, hopp,
kitépi a pergamentekercset,
kultúránk rövid foglalatját;
ám csupáncsak arra kíváncsi,
óh, egek! hogy a pergamen miként ég...
Tyű, mi lesz még itt?!
De hát erre vártunk,
hogy a barbárok betörjenek...

AZ ESZTERGOM FELÉ VÁGTATÓ BALASSI

*„A Te katonád voltam, Uram,
és a Te sereggedben jártam.”
(Balassi Bálint utolsó szavai)*

Mokány fickó vágtat, s a lombkoronákat
vihar-tigris tépkedi.
Magyarhon lantosa, Istennek harcosa
az égboltot kémleli,
a hazája egét, s nagyon bántják szemét
ama félhold fényei.

A török félhold az, mit le kell verni majd
a hazának egéről!
Tanára volt régen Bornemisza Péter,
s erről (meg más egyébről)
sokat beszélgettek, majd jöttek a tettek,
ám nem holmi szeszélyből!

Most végső tettére s nagy pogány-verésre
készül a vitéz költő.
Asszonyszívet hagyván, almásderes kancán
száll, mint szélben a felhő;
Esztergom már várja, Esztergomnak vára, –
s az égben a Teremtő.

SPINOZA

Törzse-gerince mindétig egyenes;
azúrba nyúló ágait azonban
(rajtuk mintha roppant
gyümölcsök csüngnének)
elégszer földig görnyesztik
az érlelődő, mázsás gondolatok...

A VÁNDOR ÚJABB ÉJI DALA

Hommage à Goethe

Óh, semmi kétség:
a csodás csillagokat
rút sötétség

formálta;
később lepkecsend
borult a tájra.

Éjfél lehet.
Pilledt szempilláim
alvásra intenek.

KIS ÉJI VERS

Hommage à Mozart

Szobámban ülök,
s a *C-dúr szimfóniába*
belemerülök:
boldogságforrás:
zsenijéből fakasztotta
Amadeus Mozart.

NYEHLJUDOV ELÉGIÁJA

Széplaki Sándor tanár úrnak, szeretettel

Szembenézvén bűnös életemmel,
mint a láncra vert Prométheusz,
akként szenvedek; de hamarosan
nyugton hagy tán a lelkem tépdeső
bűntudat-keselyű: ugyanis
eltökéltem, hogy vétkeim jóvátéve,
újra igaz emberként élek majd
(amint utoljára talán
legénységem hajnalán éltem)
létezésünk zshivajgó,
tarka kertjében;
ahol a romlottság vad bűze
elnyomja az erények
virágillatát...

KÖLTEMÉNY EGY HÖLGYEMÉNYHEZ

Még nem jutottam el pálmás tengerpartra,
de ha a lepedőn látlak kitakarva:
tengerpartnál, tudom, jobb ez az ósdi ágy,
s tenger a tengernyi, ó, a tengernyi vágy!

PAUL VERLAINE VILLONOS NÉGY SORA

Verlaine vagyok Párizs városából,
amely körülöttem a bódult ködbe vész;
elterültem, jövet a kocsmából,
a seggemen érzem, hogy fejem mily nehéz.

ADYRA GONDOLOK

N. Horváth Péternek

Lefedhetik
vasbetonnal
a kitörni készülő
tűzhányó kráterét,
s hordhatnak rá sziklatömböket,
de attól még a tűzhányó
az égboltra lövelli
izzó anyagát.

A PERC-EMBERKÉK FÖLÖTT

Ha perc-emberkéktől megvetetten is,
de rendületlenül lépdelek, s hetykén
(nem berezelve!), a búval s bánattal
kizsinórozott köpönyegemben
fölfelé, mint egy táltos, a Föld fölé:
idétlenségből az időtlenségbe,
perc-emberkéktől ha megvetetten is.

SEMMI VÉSZ!

A könyöklő kóficok
megkoszorúzása:
kultúránk terebélyes fájára mért
egy-egy szekercecsapás.
De semmi vész, barátaim,
roppant fa az! Életerős.
Bírja az ütlegeket.

JIMI HENDRIX ÁLMA

Úgy zuhantam, mint egy kő:
nem nyílt ki az ejtőernyő.

Ilyen szerencsétlenül járva,
megérkeztem a másvilágra.

Roppant lelkesen üdvözöltek
az üdvözültek.

„Kösz, nagyon kedves” –
ennyit tudtam mondani;

s nem gondoltam másra,
csak a feltámadásra.

Nos, ez meg is történt végre,
az óracsörgésre.

S örültem, hogy élek. –
Kurva deszantos emlékek!

PÁRIZS, Ó, PÁRIZS!

(Vándorvers-töredék)

Uzsonna-vacsora tájt
az autók s hidak nyáját terelgető,
sudár-szép pásztorleánynak,
az Eiffel-toronymnak a közelében
pattantam ki, hopplá,
egy korallpiros Cadillacból! Így történt.
Ám nehogy valakit is elfogjon *itt*
a sárga irigység, jaj, nehogy!
Hiszen az apostolok lován,
illetve autóstoppal jutottam el
Monet, Apollinaire, Cerdan (a francia Papp Laci)
s az ugyancsak rettenthetetlen Ady városába...
Lecsücsültem egy meghitt padra,
a búcsúzó Napnak háttal.
Nézdegéltem... Üvegből bort iddogáltam.
Párizs, ó, Párizs,
hogyan szárnyalt a lelkem...!
Nos, ebben azért nem kis része volt
a testes vörösbarnak,
és hát a melléje harapott
sonkás szendvics, hagymával,
az sem volt éppen a lélek ballasztja.
Már szövögette hálóját az est,
a böhm-nagy, barna pók,
mikor fülembe,
e hálót is megrezgető,
ismerős énekhang röppent:
a roppant tehetségű Edith Piafé!
S aztán a langymeleg, nyári éjszakán
a fényárban morajló bulvárokat róttam,
s néztem a sok finom nőt, fixíroztam őket,
a varázsillatú virág-nőket;
ők azonban ügyet sem vetettek rám,
szakadt csavargóra...

ROZSDÁLLÓ ŐSZ UTÁN

Rozsdálló ősz után szironyos, jeges tél.
Messziről úgy tetszett, mintha integetnél.

S meztelennek látlak, bár bunda van rajtad,
hozzám se értél még: rám tapad az ajkad.

Képzeletem játszik testeddel, lelkeddel,
légy végre az enyém, halmozz el kincseddel!

Kincsed a szépséged, kincsed érző lelked;
hajad aranyával kezemben ébredjek!

De a valóságban, s ne csupán képzeljem,
hogy hajad aranya csillog a kezemben.

Rozsdálló ősz után szironyos, jeges tél.
Messziről úgy tetszett, mintha integetnél.

A CSAVARGÓ, SZERELMÉHEZ

Az irántad érzett szerelmem
betölti a Kárpát-medencét;
párizsi kék szemed: ékszered,
csengő hangod mennyei zengés.

Arcodat kényeztetni ajkam,
s végigsiklik csodás testeden,
a talpadat is megcsókolom:
a szerelem útján járj velem,
a szerelem útján járj velem!

Lépteid angyalok vigyázzák,
rosszat már csak ezért sem tehetsz;
kéjekre gyúlt tested illatát,
magamba szívom a lelkedet.

Vad keservek özönvizén túl,
az égen Te vagy a szivárvány,
tündökölj mindörökre nékem:
ne kelljen bolyonganom árván
ne kelljen bolyonganom árván!

BALATON-PARTI SZONETT

Anna Ahmatovának

Keszthelyről, gyalog, Szigligetre
egyedül tettem meg az utat;
lelkemben ástam egy mély kutat,
s emlékim meregettem egyre...

Szemem közben itta a tájat,
ez kavargott bennem, és a múlt,
s lelkem puha talajára hullt
csöppje e furcsa kavargásnak.

Köröttem szikrázó nyár... Mentem...
S Szigligetnél egy öregember
kerekezett fáradtan felém.

„Az ősz belehajtott a nyárba” –
mormogtam az apókát látva;
s le is szédült néhány falevél.

SZÉP ELMÚLÁS

Őszidőd fölött egy nagy fa
levelét

egyre

hullatja;

az avar szép lassan befed:

úgy pusztulsz el,

hogy észre sem veszed.